ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.51498>

Göçer, A. ve Kılıç, B. S. (2021). Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi programları ile programlarla ilgili yapılan çalışmalara genel bakış. *Çukurova Araştırmaları*, 7(2), 238-261.

CİLT 7, SAYI 2, YAZ 2021, s. 238-261

TÜRKÇENİN İKİNCİ/YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ PROGRAMLARI İLE PROGRAMLARLA İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARA GENEL BAKIŞ¹

Ali GÖÇER²

Bekir Sıddık KILIÇ³

Öz

Türkiye son zamanlarda, birçok alanda olduğu gibi diliyle öne çıkan bir ülke olmuştur. Türkiye'ye eğitim için gelen yabancı öğrenci sayısındaki artışlar, Türkçenin en çok konuşulan diller arasında beşinci sırada yer alması, Türklerle iletişim kurmak isteyen milletler tarafından Türkçenin rağbet görmesi günümüzde de devam etmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetleri artmakta, üniversitelerde alan uzmanı yetiştirmek için eğitimler, kurslar ve sertifika programları düzenlenmektedir. Bu durumlara bağlı olarak akademik çalışmaların sayısının arttığı fakat yabancı dil olarak Türkçe öğretimi program çalışmalarında beklenen düzeye ulaşamadığı düşünülmektedir. Ortak program bulunmayışı dil öğretimi süreçlerini ve sonuçlarını etkileyebilmekte, birçok konuda farklı sonuçlar ve uygulamalar ortaya çıkabilmektedir. Gerek ülke sınırları içerisinde gerek yurt dışında çeşitli kuruluşlar tarafından yürütülen eğitim faaliyetleri, ikinci/yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin belli standartlara göre yapılmasını gerekli kılmaktadır. Eğitim-öğretim programlarının, öğretim sürecini planlı şekilde düzenleyen kılavuz olması, yabancılara Türkçe öğretiminde program çalışmalarının önemini ve bu konuda yapılan çalışmaların sayısını artırmaktadır. Araştırma, alan yazın taramasına dayalı bir derleme çalışmasıdır. Bu çalışma ile Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili yapılan program çalışmalarını başta öğretici ve uygulayıcılara olmak üzere bu alanda çalışanlara sunmak amaçlanmıştır. Çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili hazırlanmış 6 program, 5 tez ve 12 makale incelenmiş; hazırlanan programlar hakkında bilgiler verilmiş, programlarla ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir.

¹ "Bu çalışmada; "2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri"nin 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur."

² Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, gocerali@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-6880-2611>

³ Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, bskilic24@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-3959-1867>

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 24.05.2021

Accepted/Kabul: 01.06.2021

Published/Yayın: 25.06.2021

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programları, program çalışmaları, öğretim programları

THE CURRICULUM FOR TEACHING TURKISH AS A SECOND/ FOREIGN LANGUAGE AND REVIEW OF THE STUDIES ON THE CURRICULUM

Abstract

Turkey became a prominent country with its language, as in many other fields. The increase in the number of international students coming to Turkey for education, the fact that Turkish is the fifth most spoken language, and the rising popularity of Turkish by the nations who want to communicate with Turks continues today. The activities of institutions and organizations related to teaching Turkish as a foreign language are increasing; training, courses, and certificate programs are organized in universities to train field experts. Depending on these situations, it is believed that the number of academic studies has increased, but the expected level of Turkish as a foreign language has not been reached in curriculum studies. The absence of a common curriculum may affect the language teaching processes and results, and different results and applications may be used in many subjects. Educational activities carried out by various organizations within the country's borders and abroad made it necessary to teach Turkish as a second/foreign language according to specific standards. Education programs are a guide that organizes the teaching process in a planned and organized way increases the importance of curriculum studies in teaching Turkish to foreigners and the number of studies on this subject. The study is a compilation study based on a literature review. This study aimed to present the curriculum studies on teaching Turkish as a foreign language, especially to the teachers and practitioners and those working in this field. In the study, six curricula, five theses, and 12 articles about teaching Turkish to foreigners were analyzed, information was given about the curriculum prepared, and studies on the curriculum were mentioned.

Keywords: Curriculum, curriculum for teaching Turkish as a foreign language, curriculum studies

GİRİŞ

Türkiye’de sağlık, ekonomi, turizm, eğitim gibi alanlarda yaşanan gelişmelere bağlı olarak ülkeye gelen yabancıların sayısında artış olduğunu ve bunların başında öğrencilerin geldiğini söylemek mümkündür. Uzak Doğu, Orta Asya, Kafkaslar ve Orta Doğu bölgeleri başta olmak üzere birçok yabancı uyruklu öğrenci eğitimlerini gerçekleştirmek için Türkiye’ye gelmektedir (Er ve Bozkırlı, 2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi faaliyetleri 1990’lı yıllarda Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla bağımsızlık ve özerklik kazanan cumhuriyetlerle yapılan ilişkiler sonrası çok sayıda öğrencinin eğitim için Türkiye’ye getirilmesiyle ivme kazanır (Gültekin ve Balcı, 2017). Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkçenin öğretimi için yurt içinde ve yurt dışında çeşitli çalışmalar, projeler düzenlemektedir. Büyük Öğrenci Projesi, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi (PIKTES), bu çalışmalardandır. Yurt dışında yabancılara ve Türk çocuklarına Türkçe öğretimi gerçekleştiren bir diğer kuruluş Yunus Emre Enstitüsüdür. “Uluslararası alanda farklı yaş gruplarına program ve materyal geliştirme; öğretim ortamlarını düzenleme, eğitim standartlarını belirleme, sertifika programları tertip etme, eğitim seminerleri ve çalıştaylar, Yunus Emre Enstitüsü tarafından yapılan faaliyetlerdendir” (YEE, 2020).

Türkiye Maarif Vakfı (TMV), yurt dışındaki ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki okullarda Türkçe dersleri vermekte, öğrencilerinin Türkiye ve Türk kültürü ile olan bağlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. TMV, yurt dışında Türkiye adına MEB haricinde doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluştur, görev yaptıkları ülkelerde okul öncesinden yükseköğretime eğitimin her aşamasında etkin faaliyet yürütmek amacıyla kurulmuştur (TMV,

2020). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) yurtdışındaki Türklere, kardeş topluluklarına, Türkiye'deki burslu öğrencilere yönelik çalışmaları organize etmekte, bu alandaki faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmektedir (YTB, 2020). Yukarıda bahsedilen kuruluşların yanı sıra üniversiteler bünyesinde kurulan Türkçe öğretim merkezlerinin sayılarında ve faaliyetlerinde de artış görülmektedir. Erdil (2018) 132 devlet üniversitesinden 89'unda TÖMER kurumlarının olduğunu, bu sayının ilerleyen yıllarda artacağını ifade etmektedir. Ülkemizde yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde üniversiteler, öğretim merkezleri açmakta, bu merkezlerde okutulacak kitapları hazırlatmakta ayrıca lisansüstü çalışmalar yürütmektedirler (Göçer, 2018, s. 177).

Yukarıda zikredilen yurt içinde ve yurt dışında faaliyet gösteren kuruluşların Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretiminde çalışmaları artarak devam etmektedir. "Bu kurumlarda yapılan Türkçe öğretimini yönlendiren, bir çerçeve çizen, kazanım ve öğrenme çıktısı sunan ve hazırlanacak materyallere temel teşkil eden bir öğretim programa yalnızca MEB'e bağlı kurumların sahip olduğu ancak programın henüz uygulanmadığı, Ankara Üniversitesi TÖMER hariç diğer TÖMER'lerin takip edebilecekleri ortak bir öğretim programının bulunmadığı görülmektedir" (Memiş, 2021, s. 64). Kurumsal olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde olumlu gelişmeler yaşanmasına rağmen alanın bazı konularında problemler, eksiklikler henüz devam etmektedir (Şen, 2016, s. 546). Yabancılar Türkçe öğretimi, öğrencilerin gereksinimlerine göre belirlenmiş programlarla değil kurumların kendi hazırladığı ders kitaplarına göre yapılan planlarla yürütülmektedir (Candaş Karababa, 2009, s. 270). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında öncelikle gereksinim duyulan, özellikle üzerinde durulması gereken bir konu da öğretim programı ve izlenice geliştirmedir (Sarıçoban, Metin ve Ayhan, 2015, s. 118). Dil öğretim programlarının hazırlanması; öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesi, bunlara göre hedeflerin ortaya konması, öğrenme ve etkinliklerinin çerçevesinin çizilmesi ve bu programların değerlendirilmesi aşamalarını içerir (Güzel ve Barın, 2020, s. 299).

Türkçeyi ikinci/yabancı dil olarak öğrenenlerin; gereksinimlerine uygun öğretim programlarının bulunmadığı, söz konusu programların yetersiz olduğu ve bu alanda kullanılacak bir eğitim programının hazırlanması gerektiğine yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Candaş Karababa, 2009; Göçer ve Moğul, 2011; Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012). Gerek yurt içinde gerek yurt dışında yürütülen yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin uluslararası kabul görececek ölçütlere göre hazırlanması önem arz etmektedir.

21. yüzyılda devletlerin değişen pozisyonlarına bağlı olarak eğitim programları da değişmekte olup programlar hazırlanırken, nitelikli programların neler ihtiva etmesi gerektiğine, programların içeriğinin nasıl hazırlanacağına, hangi ilkelerin programda yer alması gerektiğine ilişkin karar verilmesi gerekmektedir (Eryaman ve Kana, 2014, s. 209-210). Demirel (2017) tarafından *öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler aracılığıyla sağlanan öğrenme yaşantıları* olarak ifade edilen eğitim programının sistemli, planlı şekilde sunulması gerekmektedir. Öğretim programı, bir dersle ilgili öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz, başka bir deyişle bu nitelikte bir proje planıdır (Özçelik, 2014, s.4). Programlar eğitim sistemi içerisinde önemli görevler üstlenmekte, millî eğitim politikaları eğitim programları yoluyla uygulamaya dönüşmektedir (Gültekin, 2017, s. 16).

Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi programı çalışmaları yaklaşık otuz beş yıl önce başlamış, MEB tarafından kurs programları hazırlanmış ve program çalışmaları günümüze kadar artarak devam etmiştir. "1986 yılında hazırlanan programda amaçların genel amaçlar ve özel amaçlar olarak ifade edildiği, programın amacı, ulaşılması gereken hedeflerin açıklandığı; 2000 yılında yayımlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe Dersi Öğretim Programının temeline iletişimsel yaklaşımın alındığı, 1986 yılı programdan ayrı olarak her sınıf için farklı özel amaçların belirlendiği görülmektedir" (Şahin ve Emre, 2018). 2015 yılında Ankara Üniversitesi TÖMER ve

Ar-Ge ekibi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Programı çalışmalarına başlamış, on aylık bir çalışmanın sonunda programın taslağı ortaya çıkmıştır (TÖMER, 2015).

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Dünyada yaşanan gelişmelere bağlı olarak eğitim alanında da gelişmeler görülmekte, bunun sonucunda program hazırlama ve geliştirmede değişiklikler yapılması gerekmektedir. Bu durum, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında da yeni programlar hazırlama ihtiyacını doğurmuştur. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan programlar ve programlarla ilgili yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermektir. Çalışmanın, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini yürüten öğretmenlere, bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden alan yazın taramasına dayalı bir derleme çalışmasıdır. Ele alınan çalışmalar programlar, tezler ve makaleler olarak üç ana başlığa ayrılmış, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili hazırlanmış 6 program, 5 tez ve 12 makale incelenmiştir.

Programlar

Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan programlar geçmişten günümüze kronolojik olarak sıralanmış, programlarla ilgili bilgiler verilmiş, bazı bilgiler tablolar hâlinde sunulmuştur.

I. Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı 1-10. Sınıflar (MEB, 2006)

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan program, sekiz bölümden oluşmaktadır. Program ile Türk çocuklarının Türkçeyi ve kültürlerini tanıyıp benimsemeleri, millî duygularını geliştirmeleri ve yaşadıkları ülkeye uyum sağlayıp sosyal ilişkiler içine girmeleri amaçlanmaktadır.

Program kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalardan oluşmaktadır. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve sosyal katılım gibi temel becerilerin verilmesi amaçlanmaktadır. Programın amaç ve kazanımları 1, 2 ve 3. sınıflar, 4 ve 5. sınıflar, 6, 7 ve 8. sınıflar, 9 ve 10. sınıflar şeklinde gruplandırılmış, amaç ve kazanımlar sıralandıktan sonra etkinlik örnekleri ve açıklamalar tablolar hâlinde sunulmuştur. Amaçlar altındaki kazanım sayıları 1, 2 ve 3. sınıflar için 41; 4 ve 5. sınıflar için 47; 6, 7 ve 8. sınıflar için 67; 9 ve 10. sınıflar için 64 olmak üzere toplam 219'dur. Türk Kültürü programının uygulamasına ilişkin açıklamalar maddeler hâlinde verilmiş; aynı gruplamalar yapılarak üniteler, kazanımlar, etkinlik örnekleri ve yönergeler tablolar ile gösterilmiştir. Yaşadığımız Ülke, Kültürel Değerlerimiz, Güzel Ülkem Türkiye, ünitelerden bazılarıdır. Programın son bölümünde örnek ders işleniş, sınıf, süre, materyaller, kaynak kitaplar verilmiş, çalışma kâğıtları, dinlenecek müzik parçaları ve bazı uyarılar gösterilmiştir.

II. TÖMER (2015) Ankara Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı

Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) Ar-Ge ekibince hazırlanan programda Ortak Başvuru Metni (OBM) referans alınmış yaklaşık on aylık bir sürede oluşturulmuştur. Programın hazırlanma gerekçesi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uluslararası özelliklerde ve modern anlayışa uygun program eksikliği, uluslararası tanınırlığı olan bir belgenin verilebilmesi, programa uygun ders kitaplarının hazırlanması ve sınav sisteminin bunlara uygun yapılmasıdır.

Beş bölümden oluşan programının birinci bölümünde çalışmanın gerekçesine, yapılan çalışmalara, programın yapısına, dayandığı felsefe ve öğrenme kuramlarına, OBM ile ilişkisine ve programın uygulamasına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Taba-Tyler ve Demirel modelleri dikkate alınarak kurgulanan programın dayandığı felsefe, yapılandırmacılık felsefi görüşüdür. İkinci bölümde programın öğeleri, dil düzeyine ve dil becerilerine göre kazanımlar yer almaktadır. Hedeflerin belirlenmesiyle başlayan programın dil kazanımları OBM ve Ankara Üniversitesi TÖMER Avrupa Dil Dosyası temel alınarak oluşturulmuştur. Dil düzeylerine göre Temel kullanıcı, bağımsız kullanıcı ve yetkin kullanıcı şeklinde sınıflandırılmıştır. Dil becerilerine göre sınıflandırma ise dinleme anlama, karşılıklı konuşma, sözlü anlatım, okuma anlama, yazılı anlatım kazanımları şeklindedir. Tablo 1’de programdaki dil becerileri ve düzeylere göre becerilere ilişkin kazanım sayıları gösterilmiştir.

Tablo 1. *Ankara TÖMER yabancı dil olarak Türkçe öğretim programı kazanım dağılımı*

Dil Becerileri	A1	A2	B1	B2	C1	C2	Becerilere Göre Toplam Kazanım Sayısı
Dinleme Anlama	13	13	8	17	12	6	69
Sözlü Anlatım	5	5	12	9	9	5	45
Karşılıklı Konuşma	16	14	12	4	7	1	54
Okuma Anlama	19	23	12	12	15	9	90
Yazılı Anlatım	10	9	8	13	9	9	58
Düzeyle göre toplam kazanım sayısı	63	64	52	55	52	30	316

Tablo 1’e göre temel düzeyde 127, orta düzeyde 107 ve ileri düzeyde 82 kazanım bulunmaktadır. Dil becerilerine bakıldığında **Okuma Anlama** becerisinin 90, **Dinleme Anlamanın** 69, **Yazılı Anlatımın** 58, **Karşılıklı Konuşmanın** 54 ve **Sözlü Anlatımın** 45 kazanımdan olmak üzere toplamda 316 kazanımdan oluştuğu görülmektedir. Programda biçim-odaklı ve anlam-odaklı yaklaşımları içeren modele göre hazırlanan dil bilgisi kazanımları ayrı bir başlık altında verilmiştir. A1 ve A2 olan temel düzeyde daha çok kazanımın olduğu programda, orta ve ileri düzeylerde kazanım sayısı azalmaktadır. Dil bilgisi kazanımları konular, açıklamalar, kazanımlar ve kazanımların düzeylere göre eşleştirilmesi tablolar hâlinde sunulmuştur.

Temel dil becerileri ve dil bilgisi kazanımları yanı sıra toplumsal ve kültürel kazanımlara ilişkin bölüm, farklı kültürlerden gelen öğrencilere kültürlerarası yetiyi kazandırmak için ayrılmıştır: *Geleneksel nitelikli kutlama etkinliklerinde (bayramlar, düğünler, nevrüz, kına gecesi, yeni yıl vb.) toplumsal etkileşimde bulunur* (KK.B1.07), *Düğün cenaze, mezuniyet töreni gibi ortamlarda Türk kültürüne uygun ifadeler kullanır* (SA.B2.04), toplumsal ve kültürel kazanımlarından bazılarıdır. Beceri temelli planlanan programın içeriği, işlevsel, sarmal ve tematik yaklaşıma göre düzenlenmiş, temel düzeyin başlangıcından ileri düzeyin tamamlanmasına kadar tema-kazanım ilişkisinin kurulması ön plana çıkarılmış aynı bölümde kazanım-eşleştirme tablosuna ilişkin örnek modül verilmiştir.

Programın dördüncü bölümünde öğretim süreci, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile dil becerilerinin öğretimine ilişkin açıklamalar sunulmuştur. Kazanımların tamamı için on beş örnek etkinlik hazırlamanın yeterli olacağı düşünülmüş ve yaklaşık yüzde yirmilik etkinlik çizelgesi oluşturulmuştur. A1'den C1 kuruna kadar ders planı ve etkinliklerin uygulanmasına yönelik yönergeler dil becerisi, kazanım, dil işlevi, yöntem ve teknikler, öğretim araç ve gereçleri, süre ve öğrenme ürünleri vb. açıklanmış ders işlenirken etkinliklerin farklı amaç ve şekilde kullanımı ifade edilmiştir.

Programın ölçme değerlendirme bölümünde belirlenmiş kazanımlara ulaşma seviyelerini belirlemek için kullanılan ölçme ve değerlendirme araçları hakkında bilgiler verilmiştir. Soru maddelerinin kazanım ve becerilere göre dağılımı dinleme, okuma, anlatma, karşılıklı konuşma, yazma dil becerilerinde 3'er olmak üzere toplamda 15'tir. Ek olarak sunulan bölümde değerlendirmede temel ilkeler, ölçme aracında bulunması gereken nitelikler, performans değerlendirme, test hazırlama/geliştirme aşamaları hakkında bilgi verilmiş, dil becerilerini ölçmek için çeşitli şablonlar sunulmuştur.

III. Yabancı Diller Türkçe A1 Seviyesi Kurs Programı (MEB, 2017)

Talim ve Terbiye Kurulu tarafından kabul edilen "Yaygın Eğitim Kurumları Yabancı Diller A1 Seviyesi Çerçeve Kurs Programı"na göre hazırlanan programda CEFR (2009) temel dil kullanıcısı yeterliklerine yer verilmiştir.

Avrupa dil standartlarına göre kazandırılması planlanan dil becerileri **Dinleme, Okuma, Konuşma (Karşılıklı Konuşma, Sözel Üretim)** ve **Yazma** şeklinde tasarlanmıştır. Programın eğitim süresi her tema için yirmi dört saat olmak üzere 120 saat şeklinde tasarlanmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin ilk kez görebilecekleri alfabe sistemini, eğitim başlamadan önce edinmeleri amacıyla 16 saat eklenmekte ve bu 16 saatte seslerin doğru telaffuz edilmesi, yazılması ve öğrenilmesi için öğretmen kılavuzluk etmektedir. Alfabe öğretiminin nasıl yapılacağı öğretmen tarafından belirlenmekte ve herhangi bir değerlendirme sınavı yapılmamaktadır.

Kursa başvuru yapabilmek için 17 yaşını tamamlamış olmak gerekmekte, programın uygulamasını gerçekleştirecek eğitimcilerde bulunması gereken şartlar ve nitelikler açıklanmaktadır. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı eğitim merkezlerinde uygulanan program için kullanılabilecek araç ve gereçler anlama ve anlatma becerilerine göre sınıflandırılıp açıklanmış, ders kitaplarının temin edilemediği durumlarda öğretmen tarafından hazırlanan kaynaklardan yararlanılabileceği ifade edilmiştir. Programın uygulanma sürecinde kullanılabilecek yöntem ve tekniklere, açıklamalara ayrı yer verilmiştir.

Tanışma, Alfabe, Sayılar, Kendini Tanıtma, Meslekler, Tanımlamalar, Vücudumuz, Kıyafetler, Yiyecekler, Alışveriş, Davetler, Seyahat... gündelik yaşam konu ve temaları çerçevesinde çeşitli kazanımlara yer verilmiştir. Tablo 2'de Türkçe A1 Seviyesi Kur Programında yer alan tema ve kazanım sayılarına yer verilmiştir:

Tablo 2. Türkçe A1 seviyesi kur programı tema ve kazanım dağılımı

Programdaki Temalar	Kazanım Sayıları
Ben ve Yakın Çevrem	37
Günlük Yaşam	28
İnsanların Görünüşleri ve Tanımlamalar	41

Zaman ve Mekân	33
Sosyal Hayat	43

Tablo 2'ye göre kazanım sayısı en fazla olan temanın **Sosyal Hayat** olduğu onu insanların görünüşleri ve tanımlamaların takip ettiği görülmektedir. En az kazanımın olduğu tema ise günlük yaşamdır. *Bir dükkânda bir ürünün fiyatını sorar ve anlar*, **Sosyal Hayat** teması altında verilen kazanımlardan biridir. Tema sonu değerlendirme yönergeleri, ölçme ve değerlendirme bölümünde her beceri için ayrı ayrı verilmiş, bu seviye için herhangi bir düzey belirleme sınavı gerekmediği ifade edilmiş, son bölümde kursiyeri değerlendirme amaçlı örnek "Dereceli Puanlama Anahtarı" sunulmuştur.

IV. Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar için Başvuru Rehberi A1 Öncesi (YEE, 2018)

Türkçe bilmeyen, okuryazar olup eğitim tecrübesi az olan veya hiç olmayan göçmenler ve yetişkinler için hazırlanan program; ekonomik sebeplerden dolayı eğitimlerini tamamlayamayan göçmenleri istihdam etmek, onların meslek edinmelerini sağlamak ve kolaylaştırmak amacıyla tasarlanmıştır. Farklı üniversitelerden uzmanlar tarafından hazırlanan program sekiz bölümden oluşmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının göçmenler ile ilgili çalışmaların verilerinden hareketle programın önemi ve gerekliliği ifade edilmiştir. Göçmenler ve Türkçe bilmeyenlerin, temel dil becerilerini edinme süreçlerini takip etmek amacıyla tasarlanan kılavuz, herhangi örgün eğitimden faydalanamamış, düşük eğitim seviyesindeki öğrencilerin kendi ihtiyaçlarına uygun öğrenim yöntem ve tekniklerini bulabilecekleri öğrenim önerileri içermektedir. Söz konusu kılavuz OBM'deki A1 düzeyinin öncesinde bulunan, Pre-A1 (A1 öncesi) şeklinde adlandırılan bir alt düzeydir.

A1 öncesi seviyesinde iletişim, alanlar, durumlar, söylem türleri anlamında Türkçenin biçimlerine ilişkin genel özellikler ele alınmış, işlevlerin veya işlev öbeklerinin adlandırılması ve sınıflandırılması, dilsel gerçekleştirmeler, örnekler tablo ile sunulmuş, dil bilgisine ayrı yer verilmiştir. Özel kavramlarla ilgili bölüm, A1 öncesi düzeyine karşılık gelen özel kavramların ve dil bilimsel yapıları içermektedir. İnsan, duyu, his ve algılar, kimlik ve medenî durum, eğitim, iş/meslek, eğlence, oyun, hobiler, spor, medya, kitle iletişim, yaşam alanı, ulaşım ve yolculuk gibi kavramlara ilişkin sınıflandırmalardan bazılarıdır. Bu kavramlara ilişkin açıklamalar ve örnekler aynı bölümde yer almaktadır. Kılavuz programda ayrıca Türkçen ses ve yazı dizgeleri, Türkçenin ses özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Okur yazarlık öğretimi yöntem ve yeterlikleri hakkında bilgiler ele alınan diğer konulardandır. A1 öncesi seviyesine göre sınav alanları, içerikleri ve türleriyle ilgili genel özellikler sekizinci bölümde sunulmuştur. A1 öncesi düzeyini diğer düzeylerden ayıran önemli özellik, beceri alt alanlarının hepsinin betimlenmemesidir. Bu düzey, öğrenciyi Türkçe öğrenimine hazır hâle getirmek olarak ifade edilebilir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sınavları A1-C1 arası düzeylere göre tanımlanmaktadır. Bu nedenle bu bölümde A1 öncesi düzeyi çerçevesinde yabancı dil olarak Türkçe A1 öncesi düzeyine yönelik örnek bir sınav tasarlanmış, sınavın alanları, alt alanları ve tanımlanabilen kazanımları gösterilmiştir. Söz konusu alan ve betimlemeleri Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3. A1 öncesi düzeyi sınav alanları ve betimlemeleri

Alan	Alt alan	Tanımlanabilir betimlemeler
------	----------	-----------------------------

Okuma	Anlama	Yön belirleme bilgisini okuma
	Sesletim	Bilgilendirici yazıları okuma
		Yönergeleri okuma
Dinleme	Anlama	Canlı bir etkinliği dinleme
	Tanımlayabilme	Duyuruları, yönergeleri dinleme
	Tepki verme	
	Muhatap alma	Radyo/ Ses kaydı dinleme
Konuşma	Sözlü anlatım	
	Sözlü üretim	Selamlaşma
	Karşılıklı konuşma	Kendini tanıtma
	Diyalog	Hislerini açıklama
	Monolog	
Yazma		Yazışma
		Formları doldurma
	Yazılı üretim	Çevrimiçi iletişim
	Aktarma	Mesaj yazma
		Not bırakma/yazma

Tablo 3'te göre temel dil becerilerinin alt alanlara, alt alanların da tanımlanabilir betimlemelere ayrıldığı, **Konuşma** için 5, **Dinleme** için 4, **Okuma** ve **Yazma** becerileri için 2 alt alan belirlendiği görülmektedir. A1 öncesi seviyesi sınavı, okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini ölçen sınavların hazırlanmasına yurt dışından ve Türkiye'den çeşitli kuruluşlar katkıda bulunmuştur. A1 öncesi düzeyi için bir sınav örneği tasarlanmış, her bir beceri alanı için çeşitli senaryolarda sınav örnekleri verilmiştir.

V. TMV Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı (2019)

Yurt dışında eğitim öğretim faaliyetleri yürütmek amacıyla 2016'da kurulan Türkiye Maarif Vakfı, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, yurt dışındaki eğitim kuruluşlarında okul öncesi de dâhil olmak üzere her eğitim-öğretim kademesinde görev üstlenmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde her kesimin ulaşabileceği, uluslararası standartlara sahip programın olmayışı programın hazırlanma gerekçesidir. Program hazırlama çalışmalarına alan uzmanları, akademisyenler, uygulayıcılarla kurum temsilcilerinin katılımıyla başlanmış, program geliştirme çalışma ekibi oluşturulmuştur. OBM'de tanımlanan yeterliklerden hareketle içerik/kazanımlar A1'den C1 seviyesine kadar düzenlenmiş, C2 düzeyi neredeyse ana dili kullanımına denk geldiğinden programda yer almamıştır.

Programın ilk bölümünde, programın esas dayanakları ve yaklaşımı, dil kullanım alanları, genel amaçlar ve yapı, kademelere göre yapılandırılması sıralanmıştır. Okul Öncesi Program Yapısı ve Temalar, İlköğretim I. Kademe (İlkokul) Program Yapısı, İlköğretim II. Kademe Program

Yapısı, Ortaöğretim (Lise) Kademesinde Program Yapısı açıklanarak tablolar şeklinde gösterilmiştir. Programın ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ve uygulamaları için ilkeler sıralanmış, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı OBM’de ifade edilen temel ilkelere dayandırılmıştır. Dil becerilerinin ölçülmesinde kullanılan teknikler ve ölçme için uygulama örnekleri, programın uygulanmasına dair öneriler iletişimsel yaklaşımla yapılandırılmış ve dil becerilerinin kullanıma yönelik sunulmuştur.

OBM’de yer alan dil yeterlikleri esas alınarak belirlenen ve düzenlenen kazanımlar dil düzeylerine ve dil becerilerine göre gruplandırılmıştır. Dil becerileri dinleme, sözlü etkileşim, sözlü üretim, okuma ve yazma şeklinde belirlenmiştir. Tablo 4’te programın seviyelere göre dil becerileri sayılarına yer verilmiştir:

Tablo 4. Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı kazanım dağılımı

Dil Becerileri	Dil Seviyeleri					Becerilere Göre Toplam Kazanım Sayısı
	A1	A2	B1	B2	C1	
Dinleme/İzleme	42	55	60	45	45	256
Sözlü Etkileşim	27	44	47	43	38	199
Sözlü Üretim	26	27	46	50	42	191
Okuma	47	60	61	57	51	276
Yazma	43	68	67	64	55	297
Dil seviyelerine göre toplam kazanım sayısı	185	254	281	259	251	1230

Tablo 4’e göre beceriler açısından en fazla kazanım sayısı 297 ile **Yazma**, onu 276 ile **Okuma** becerisi takip etmektedir. **Dinleme** becerisi 256 kazanımla üçüncü sırada yer alırken **Sözlü Etkileşim** 199 ve **Sözlü Üretim** 191 ile beceri sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Dil seviyelerine göre kazanım sayısının 281 ile en fazla B1 kurunda olduğu, onu sırasıyla 259 ile B2, 254 ile A2, 251 ile C1 ve 185 ile A1 düzeylerinin takip ettiği görülmektedir. Seviyelere göre dil yapıları listesi kurlara ve dil bilgisi içeriğine göre gösterilmiştir. Programın öğretim kademelerine göre yapılandırılması Tablo 5’te gösterilmiştir:

Tablo 5. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı’nın kademelere göre yapılandırılması

	36-48 Ay	Başlangıç I	72 Saat
Okul Öncesi	49-60 Ay	Başlangıç II	72 Saat
	61-72 Ay	Başlangıç III	72 Saat
İlk Öğretim	7 Yaş	A1	A1.1
			72+72 Saat

I. Kademe	8 Yaş		A1.2	72+72 Saat
	9 Yaş		A1.3	72+72 Saat
	10 Yaş		A1.4	72+72 Saat
İlköğretim	11 Yaş	A1		144 Saat
	12 Yaş		A2.1	144 Saat
	13 Yaş	A2	A2.2	144 Saat
II. Kademe	14 Yaş		A2.3	144 Saat
	15 Yaş	A1		144 Saat
	-	A2		144 Saat
Ortaöğretim (Lise)	-	B1	B1	144 Saat
	-	B2	B1+	144 Saat
	-	C1		144 Saat

Tablo 5'e göre Okul Öncesi bölümü 36-48, 49-60, 61-72 aylık çocukları kapsayacak şekilde üç ayrı düzeyde yapılandırılmıştır. Okul öncesi dönemde dil gelişimi, dil gelişimi görevleri, uygulama ilkeleri, yöntem ve teknikler, eğitim ortamı ve materyaller, ölçme ve değerlendirme hakkında bilgi verilmiş, İlköğretim I. Kademe (7-10 Yaş Grubu), İlköğretim II. Kademe (11-14 Yaş Grubu), Ortaöğretim izlenice tabloları her ayrı düzey için sıralanmıştır.

VI. Millî Eğitim Bakanlığı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı (MEB, 2020)

Ortak Başvuru Metni referans alınarak hazırlanan program; yurt dışında veya yurt içinde Türkçe öğrencileri, öğreticileri vb. için dil öğretimi standart hâle getirip belli bir temele oturtmak için tasarlanmıştır. Programın hazırlanmasında ve geliştirilmesinde, TMV tarafından yapılan program esas alınmış, MEB ile TMV arasında protokol imzalanarak halihazırdaki programa, yurt içinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ilişkin izleniceler dâhil edilmiştir.

Sekiz bölümden oluşan programın ilk bölümünde, programın temel dayanakları ve yaklaşımı ifade edilmiş, ikinci bölümde programın amaçlarına, üçüncü bölümde programın genel yapısı ve kademelendirilmesiyle ilgili konulara, dördüncü bölümde ölçme ve değerlendirme yaklaşımına, beşinci bölümde programın uygulanma önerilerine yer verilmiştir. Altıncı bölümde dil becerilerine ait kazanım listeleri, yedinci bölümde dil yapılarını seviyelere göre aşamalandıran tablolar yer almıştır. Son bölümde kademelere göre hazırlanmış izleniceler, okul öncesine ilişkin bilgi ve uygulamalar içeren açıklamalar yer almaktadır. Sözlük başlığı altında, programda bulunan kavram ve terimler ile ilgili açıklamalar bulunmaktadır.

Programda gerek yurt içinde gerek yurt dışında Türkçenin öğretimine yönelik yer almaktadır. Yurt dışında farklı eğitim kademelerine hitap edilmek istenmekteyken, yurt içinde öğrencinin

gereksinim duyduğu eğitim kademesi için gerekli dil yeterliğine ulaşılması amaçlanmaktadır. Yani yurt içinde Türkçenin eğitim dili olarak; yurt dışında yabancı dil olarak öğretimi amaçlanmaktadır. Türkçeyi, ana dili konuşurlarının olduğu ortamda öğrenme durumunda olanlarla bu durumda olmayan öğrencilerin öğrenme durumları arasında farklılıklar olabilmektedir. Bu sebeple yurt dışı için hazırlanan yönergelerden farklı olarak yurt içindeki eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak ilk ve ortaokul kademelerine yönelik farklı düzeylerde izlenceler eklenmiştir. İzlençe yapıları ve temalar okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve orta öğretim başlıkları altında açıklanmış temalar ve düzeyler tablolar şeklinde sunulmuştur.

Programdaki bilgi, beceri, tutum ve değerlerin farklı açılardan değerlendirilmesi amaçlanmış, biçimlendirici, süreç temelli alternatif ölçme yaklaşımları esas alınarak farklı tür ve tekniklerde sınavlar hazırlanmıştır. Programın felsefesine göre oluşturulan ölçme ve değerlendirme teknikleri, dil becerileri ile ilişkilendirilerek öğreticiler, ders kitabı yazarları ve materyal geliştireceklere öneri olarak sunulmuştur. Programın daha işlevsel ve uygulanabilir olmasını sağlamak için uygulanmasına dair öneriler maddeler hâlinde sıralanmıştır.

Programda kazanımların belirlenmesi ve düzenlenmesinde OBM’de dil yeterlikleri esas alınmıştır, kazanımlar dil düzeylerine ve dil becerilerine göre sınıflandırılmıştır. Tablo 6’da programın düzeylere göre kazanım dağılımlarına yer verilmiştir:

Tablo 6. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı kazanım dağılımı

Dil Becerileri	Dil Düzeyleri					Becerilere Göre Toplam Kazanım Sayısı
	A1	A2	B1	B2	C1	
Dinleme/izleme	46	63	64	46	45	264
Sözlü etkileşim	35	45	47	45	38	210
Sözlü üretim	31	48	51	49	43	222
Okuma	51	66	71	60	54	302
Yazma	52	74	66	66	59	317
Toplam	215	296	299	266	239	1315

Tablo 6 incelendiğinde düzeylere göre en çok kazanımın B1 düzeyinde olduğu, onu sırasıyla A2, B2, C1 ve A1 düzeylerinin izlediği görülmektedir. Temel dil becerilerine göre en çok kazanımın yazma en az kazanımın sözlü etkileşime ayrıldığı görülmektedir. Düzeylere göre kazanım listeleri her beceri için olmak üzere tablolarla gösterilmiştir.

Yurt içinde ve yurt dışında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için oluşturulan program, uluslararası standartları yakalamak amacıyla, MEB’in onaylı ilk programı olma özelliğini taşımaktadır⁴. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademeleri için izlençe tabloları, temalar, iletişimsel işlevler, dil yapıları, dil ifadeleri ve söz varlığı, temel dil becerileri şimdiye kadar hazırlanan programlara göre daha kapsamlı olup programın farklı kademelerde öğreticilik yapanlar için faydalı olabileceği söylenebilir.

⁴ <http://www.meb.gov.tr/yabanci-dil-olarak-ogretiminde-turkce-seferberligi/haber/22165/tr>

Tezler

I. A2 Seviyesindeki Öğrenciler için Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Kaynağı Odaklı Avrupa Dil Gelişim Dosyası'na Bağlı Olarak Önerilmiş Bir Okuma Müfredatı (2006)

OBM ile uyumlu olarak öğrenen merkezli okuma müfredatı hazırlamak ve söz konusu müfredatın etkisini test etmek için yapılan deneysel bir çalışmadır. Geliştirilen müfredat programın, okuma becerilerinin günlük hayata yönelik kullanım açısından grupların ön-test ve son-test puanları arasındaki farkların anlamlı olduğu, aradaki farkın genel okuma seviyesini geliştirmesi bakımından anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Hazırlanan programın küçük gruplarda kısa zaman sürecinde denenmesine karşın özellikle günlük kullanım için öğrencilerin gerekli okuma becerilerini edinmelerinde başarılı olduğu, genel okuma seviyesini geliştirmede müfredatın benzerlerinden farklı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

II. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğretimi Programları ve Örnek Kitapların Değerlendirilmesi (2009)

Yabancılar Türkçe öğretiminde takip edilen standart bir program olmayışının belirtildiği çalışmada standartlaşmanın olması hâlinde, ana dili öğretim programıyla ikinci dil öğretimi programlarının aynı hedeflere sahip olmasının, ikinci dilin anlamlandırıp içselleştirmesini kolaylaştıracağı ifade edilmektedir. Çalışmada, OBM doğrultusunda İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı incelenmiş, OBM'ye göre A2 düzeyine denk gelen kazanımlar, ikinci dil öğretmek amacıyla hazırlanan, MEB tarafından onaylanan kitapların bazıları değerlendirilmiştir. Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik OBM temelli standart bir programın MEB tarafından hazırlanmadığı iddia edilmiştir. İkinci dil öğreniminde Türk öğrencilerinin karşılaştıkları kitapların, genellikle çerçeve temelli olarak hazırlanmış olduğu ana dili bilinci edindirmeyi amaçlayan Türkçe Öğretim Programları ile Çerçevenin bilinçli ve tasarlanmış olarak ortak bir temele oturmadığı tespit edilmiştir. Programlar ve çerçeve temel alınarak yapılan inceleme sonucunda 6, 7, 8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı'nın kazanımlar boyutunda çerçeveye kıyasla, daha çok teoriye dönük olduğu görülmüştür. Çalışmada ele alınan Türkçe öğretim programlarında temel dil becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak ele alınmış, dil bilgisi ayrı bir öğrenme alanı olarak incelenmiştir.

Türkçe öğretimi programları, öğrencilerden yazınsal beceriler beklerken OBM'nin iletişimsel dil yeterliğini tercih ettiği, dilin günlük kullanımına önem verdiği ifade edilmiştir. Yaklaşım açısından, programların temel felsefelerinin birbirlerinden farklarla olmadığı, öğrenciye görelilik ilkesinden hareket edildiği, bilgiye sahip olmaktan çok bilgiden faydalanma yoluna gidildiği öğretmenin bir kılavuz olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Çerçeve programın kültürü ön plana çıkardığı, bunun çerçeve metnine yönelik oluşturulan kitaplara yansımada, değerlendirme boyutunda Türkçe öğretim programlarının çerçeve metin referans alınarak hazırlanan Avrupa Dil Gelişim Dosyası'nın dil öğrencisine yönelik olma ve kullanım amaçları bakımından benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

III. Yabancılar Türkçe Öğretimi Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (2015)

Çalışmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki yabancı uyruklu öğrencilere verilen yabancılar Türkçe öğretimi eğitim programını, hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarıyla değerlendirmektir. Çalışmada Yabancılar Türkçe Öğretimi (YTÖ) dersini alan yabancı öğrencilerinin ve YTÖ derslerini yürüten öğretim elemanlarının ders içeriği, hedefler, ölçme ve değerlendirme konularında görüşleri alınmıştır.

Çalışmada öğrenciler, program hedeflerinin eğitim alacakları bölümlere yönelik hazırlanmadığını, verilen bilgiler güncel olmadığı için öğrenmeye çalıştıkları dilin konuşulduğu yerlerde kendilerini sosyal yaşamda ve konuşmada gerektiği kadar yetistiremediklerini ifade etmişlerdir. Hazırlanan programın yenilenmesi gerektiği, seçilen metinlerde eski tarih konularına yer verildiği, bundan dolayı metinlerin öğrencilerin dikkatlerini çekmede ve ders içi etkinliklerde yetersiz kaldığı, süreç değerlendirilmesi yerine sonuç değerlendirilmesinin uygulandığı tespit edilmiştir. Öğreticilerin ders kitaplarını, program olarak düşündükleri, kitapların da sistemli bir eğitim programına uygun olarak, gereğinden fazla dil bilgisi yapılarının yerine günlük hayata yönelik öğrenme düzeneklerinin hazırlanması gerektiği çalışmanın sonuçlarından bazılarıdır.

IV. Türkiye’de Yükseköğrenim Görececek Yabancılar için Özel Amaçlı Türkçe Öğretimine Yönelik Program Geliştirme: Bir Model Önerisi (2016)

Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik özel amaçlı Türkçe öğretim programı örneği hazırlayarak Türkçe öğreten kurumlara, öğretmenlere, araştırmacılara bir model sunmak, yabancı uyruklu öğrencilerin akademik ve mesleki özel dil ihtiyaçlarını karşılamak çalışmanın amacıdır. Çalışmanın verileri, programın ihtiyaç analizi aşamasında hedef kitleyi oluşturan ve veri toplama araçlarının uygulanmasında gönüllü olan yabancı uyruklu öğrencilerin mevcut dil durumları ile hedef dil ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla nicel ve nitel yöntemlerle toplanmıştır. Özel amaçlı hazırlanan program alanla ilgili konuların, sözcük ve terimlerin, fiillerin ve dil yapılarının ön plana çıkarıldığı içerik temelli bir yapıya sahiptir. Programın beceri odaklı bir özellik taşıdığı, modüler yaklaşım ile oluşturulduğu, yabancı uyruklu öğrencilerin öncelikli olarak öğrenmeye ihtiyaç duyacakları hukuk, iktisat, işletme, muhasebe ve maliye konuları belirli bir sıraya göre yer aldığı görülmektedir.

Tasarlanan program, yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlarla ilgili dil ihtiyaçlarını yine bu alana özgü içerik yardımıyla karşılamayı önermekte ve karşılaşacakları dilsel görevlerin üstesinden gelebilmelerine, öğrenim gördükleri alandaki içerik ve alana özgü dil arasında bağlantı kurabilmelerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın son bölümünde alanda sık kullanılan ilk 1000 sözcük listesi, program modüllerinin içerdiği üniteler ve ders sürelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

V. Düzensiz Göçmenlerin Dil İhtiyaç Analizi ve Bir Program Önerisi (2018)

Düzensiz göçmen statüsündeki kişilerin dil ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla yapılan çalışma, düzensiz göçmen statüsündeki kişiler ve Türkçe öğretim merkezlerinde görev yapan okutmanlar ile yapılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde Türkiye’de bulunan göçmen sayısı çeşitli verilerle sunulmuş, ikinci bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi, yabancılar Türkçe öğretimi tarihi, yabancılar Türkçe öğretiminde yaklaşım ve yöntemler, ilkeler, dil öğretiminin planlaması gibi konulara yer verilmiştir.

Çalışmada Türkiye’de her geçen gün sayıları artan düzensiz göçmenlerin Türkçe öğretimine yönelik herhangi bir çalışmanın olmadığı, düzensiz göçmenlerin büyük çoğunluğunun (%81,17) Türkçe öğretimine yönelik herhangi bir eğitim almadıkları, çoğunun (%68,23) kısa bir eğitimin yanı sıra dilsel ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir öğretimin gerçekleştirilmesini talep ettikleri ifade edilmiştir. Var olan program ve materyallerin düzensiz göçmenlerin Türkçe öğretimine yönelik verimli olamayacağı, onların dilsel ihtiyaçlarını dikkate alan bir program geliştirilmesi ve bu program içeriğinin düzensiz göçmenler tarafından belirlenmesi gerektiği önerilmektedir. Sağlık sorunları, kendilerini ifade etme, resmî kurumlarda iletişime geçme, sosyal çevre edinme, kitle iletişim araçlarını kullanma, güvenlik sorunu, form doldurma, ulaşım, alışveriş yapma, barınma, yemek, sayılar, tarihler ve günlerin isimleri olmak üzere programda bulunması gereken toplam 14 başlık belirlenmiş, konu başlıklarından hareketle 30 saatlik bir

program önerisi yapılmıştır. Tablo 7’de düzensiz göçmenlerin Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan 30 saatlik programın 45 dakikalık kısmına yer verilmiştir.

Tablo 7. Düzensiz göçmenlerin Türkçe öğretimine yönelik program önerisi (Dz1 Düzey) örnek

Öğrenme Alanı: Konuşma/Dinleme/Okuma/Yazma			
Ders Saati	Konu Başlığı/Alt Başlığı	Amaç ve Kazanımlar	Etkinlik Örnekleri
45 DK	Kendini ifade etme	1. Basit selamlaşma ve vedalaşma kalıplarını kullanır.	Selamlaşma ve vedalaşmayla ilgili el hareketleri kullanılarak temel kelimelerin ezberlenmesi sağlanır.
	Selamlaşma	2. Kendini ifade eder ve karşılık verir.	- Temayla ilgili tanışma ifadeleri kullanılarak diğer öğrencilerle tanışması sağlanır (sınıf dışı etkinliklere de yer verilebilir).
	Tanışma		
	Vedalaşma		

Tablo 7’de 45 dakikalık ders sunumunda *Selamlaşma*, *Tanışma* ve *Vedalaşma* konularına ilişkin amaç ve kazanımlara, amaç ve kazanımları gerçekleştiren yapılabilecek etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Konuşma, dinleme, okuma, yazma dil becerileri altında her ders 45 dakika olmak üzere, ders saati, konu başlığı/alt başlık, amaç ve kazanımlar, etkinlik örnekleri gösterilmiştir. Selamlaşma, tanışma, harfler, harflerin sesletimi, sözcüklerin sesletimi vb. 56 konu başlığı ve “Basit selamlaşma ve vedalaşma kalıplarını kullanır. Kendini ifade eder ve karşılık verir” gibi 68 amaç kazanım ifadesi yer almaktadır.

Makaleler

I. Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Ana Dili Eğitimine Yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Yapılan Çalışma ve Uygulamalar (2010)

MEB tarafından yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dil edinimine özgü yapılan çalışma ve uygulamaların neler olduğunu değerlendirmek için yapılan çalışma Uzaktaki Yakınlarımız Projesi ve Millî Eğitim Şûralarını incelemeye almıştır. Yurt dışında Türkçe ve Türk kültürü derslerinin bir öğretim planı kapsamında gerçekleştirildiği, bunun için dört öğretim programının yayınlandığı ifade edilmiştir. 2009 yılında hazırlanan son öğretim programı ve 1-10. sınıflar için 4 ders öğretim materyali, 4 çalışma kitabı ile 1 öğretmen kılavuz kitabın hazırlandığı ifade edilmiştir. Proje kapsamında yapılan diğer çalışmalar ve Millî Eğitim Şûraları alınan kararlara yer verilmiştir. Uzaktaki Yakınlarımız Projesinin yurt dışındaki Türk çocuklar için yapılan kapsamlı çalışmalardan olduğu, hazırlanan öğretim programının, muhteva, amaçlar, süreç, ölçme ve değerlendirme gibi boyutlarında ders kitaplarının da bazı yönlerden yetersizliklerin olduğu ifade edilmiştir.

II. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğrenen Yabancılar A1-A2 Seviyesinde Türkçe Öğretim Programı Örneği (2011)

Türkçenin gerek yurt içinde gerek yurt dışında öğretimine olan talebin artmasına rağmen yabancılar Türkçe öğretiminde genel bir teamülün olmadığı ifade edilmiş bu amaçla OBM doğrultusunda Türkçe öğrenmek isteyen yabancılar için A1, A2 düzeyinde Türkçe Öğretim

Programı hazırlamak amacıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. Programda OBM ve alana özgü beceriler (sözlü anlatım, karşılıklı konuşma, dinleme/izleme, okuma-anlama, yazılı anlatım) iletişimsel dil etkinlikleri hakkında bilgi verilmiştir. Programın tablo bileşenleri (amaç ve kazanımlar, kalıplaşmış ifade/metin örnekleri, bilgiler ve uyarılar) programdan faydalanmak isteyenler için açıklanmıştır. A1-A2 seviyesinde hazırlanan Türkçe öğretim programındaki dil becerilerine ilişkin bilgiler Tablo 8’de gösterilmiştir:

Tablo 8. Teklif edilen A1-A2 seviyesi Türkçe programı amaç ve kazanım dağılımı

Dil Becerileri	Amaçlar	Kazanımlar
Karşılıklı konuşma	10	16
Dinleme/izleme	12	13
Sözlü anlatım	6	12
Okuma-anlama	9	10
Yazılı anlatım (Yazma)	11	13
Toplam	48	64

Tablo 8’e göre A1-A2 seviyesi olarak tasarlanan programda **Dinleme/izleme** becerisi için 12, **Yazılı Anlatım** için 11, **Karşılıklı Konuşma** için 10, **Okuma-anlama** için 9 ve **Sözlü Anlatım** için 6 olmak üzere toplam 48 amaç; söz konusu amaçlara ilişkin 64 kazanım yer almaktadır. Bazı amaç ve kazanımların her kur için ayrı ayrı verilirken bazı amaçların her iki kurda ortak olduğu görülmektedir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeyi planlayan kurum ve kuruluşların ortak bir öğretim programı uygulamadıkları; alana özgü ders kitapların ve akademik çalışmaların artmasına rağmen istenen düzeyde olunmadığı, dil bilgisi konularının işlevsel olarak verilmesi gerektiği, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için çağın gerekleriyle uyumlu programlara ihtiyaç olduğu dile getirilmiştir.

III. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni B1 Seviyesinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Uygulanması Üzerine Bir Çalışma (2012)

Çalışmanın amacı OBM’de bulunan B1 düzeyini yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde uygulamak, söz konusu düzeye göre etkinlikler hazırlayıp dil yeterlikleri konularında bilgilendirmektir. OBM’de bulunan konu başlıkları çerçevesinde durumlar ve öğretilmesi amaçlanan kelimelerin, Türkçe öğretiminin OBM’ye uyarlanmasıyla alana katkı sağlamak diğer amaçlardandır.

B1 seviyesindeki dil öğrencilerine Türkçe öğretilirken temel dil becerilerinin tamamına yönelik etkinliklerde bulunması, yabancı dil olarak Türkçe öğretimine katkı sağlayacağından hareketle her beceri için çerçeve metnindeki yeterliklere göre durumlar ve kelime hazinesini geliştirmeye yönelik örnekler verilmiştir. Okuma becerisi için durumlar ve kelime hazinesi örnekleri sıralanmıştır. Dinleme becerisi, **Genel İşitsel Anlama**, **Anadili Konuşurları Arasındaki İletişimi Anlama**, **İlan** gibi başlıklar altında sıralanmıştır. Konuşma becerisi **Genel Sözlü Üretim**, **Monolog**, **Monolog Bir Olayı Sunmak**, **Karşılıklı Konuşma**, **Ses Bilgisel Kontrol**, **Sözcük Kontrolü** olarak gruplandırılmıştır. Yazma becerisi, **Yazma Üretimi**, **Yaratıcı Yazma**, **Rapor Ve Deneme Yazma**, **Not Almak**, **Metni İşleme** şeklinde sınıflandırılmıştır. B1 seviyesine

ilişkin uygulama çalışmasındaki becerilerin yeterlik ve durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 9'da gösterilmiştir:

Tablo 9. B1 seviyesi dil becerileri yeterlik ve durumlar dağılımı

Beceriler	Yeterlikler	Durumlar
Okuma	6	18
Dinleme	7	17
Konuşma	8	16
Yazma	5	16
Toplam	26	67

Tablo 9'a göre B1 seviyesi uygulama çalışması için hazırlanan programda konuşma becerisi için ayrılan yeterlik sayısının birinci sırada olduğu onu sırasıyla dinleme, okuma ve yazma becerilerinin takip ettiği görülmektedir. Yeterliklere ilişkin durumlardan okuma becerisinin ilk sırada yer aldığı onu dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin izlediği görülmektedir. Çalışmanın sonuç bölümünde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde standardın gerektiği ve dil öğretimini belirli kriterlere göre planlayıp, durumun bir standarda bağlanmasını amaçlayan OBM'nin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanmanın önemi ve gerekliliği ifade edilmiştir.

IV. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı ile İlgili Okutman ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi (2013)

Türkçeyi yabancı dil olarak öğretme görevi üstlenen okutmanların ve yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin, söz konusu program ile ilgili görüşlerini almak amacıyla yapılan çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin, gereksinimlere göre belirlenmiş hedefler ve kazanımlara uygun programlarla değil, derslerde kullanılan kitaplardaki planlara göre yürütüldüğü ifade edilmiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenlerin ve öğrencilerin, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programına ilişkin amaç, konu, yöntem ve değerlendirme ile ilgili görüş ve önerileri sıralanmıştır. Öğretici ve öğrenci olarak iki boyutta yapılan çalışmanın öğretici ve öğrenci görüşlerinin birçok açıdan benzerlik gösterdiği, öğreticilerin ortak bir sınavın yapılamayacağı yönündeki düşüncelerini ortak bir programın olmayışına bağladıkları, ortak bir program hazırlamanın elzem olduğu, değerlendirme açısından bütün dil becerilerinin değerlendirilmesine yönelik sınavlar yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

V. Yabancılara Türkçe Öğretiminde İş Türkçesi Öğretim Programı, Ders Kitabı ve Terimler Sözlüğü Denemesi: Bankacılık Örneği (2015)

İş Türkçesi alanında fazla çalışma yapılmaması ve bu yüzden Türkçe öğrenmek isteyen yabancılara işleriyle ilgili günlük yaşamda ihtiyaç duydukları Türkçeyi kısa sürede edinmelerini sağlamak için yapılan çalışma, özel amaçlı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi çalışmalarındandır. Temizyürek, Çangal ve Yörüsün'e göre (2015) A1 düzeyindeki normal kurdaki öğrenciler, temel seviyede anlama ve kendini ifade edebilme melekelerine sahipken; iş alanlarıyla alakalı Türkçe metinleri anlamada ve Türkçeyi işiyle ilgili konularda konuşabilmede yetersiz kalabilmektedir. Yurt dışında faaliyet gösteren Türk kurum ve kuruluşları, yurt dışındaki vatandaşlarını göz önüne alarak konuşulan dilin yanı sıra Türkçe bilen personellerin görevlendirilmesini istemekte, Türkçe bilmeyen çalışanlar, Türkçe öğrenmek amacıyla Türkçe kurslarına gönderilmektedir. Söz

konusu bu ihtiyaçları gidermek üzere bankacılık örneği bağlamında 144 saatlik program hazırlanmıştır.

Bankacılık Türkçesi Öğretim Programı, temel dil becerilerini kapsamakta, talep edenlerin temel düzeyde Türkçe öğrenmeleri ve bankacılık sektöründe müşterilere Türkçe yardımcı olabilmelerini amaçlamaktadır. 144 saat uygulanması planlanan programın amaç ve kazanımlarına ilişkin bilgilere Tablo 10'da yer verilmiştir:

Tablo 10. *Bankacılık Türkçesi öğretim programı örneği amaç ve kazanımlar dağılımı*

Beceri	Amaçlar	Kazanım
Okuma	5	13
Dinleme	5	15
Yazma	3	16
Bağımsız konuşma	3	14
Karşılıklı konuşma	3	15

Tablo 10'a göre okuma ve dinleme becerileri için beş; yazma, bağımsız ve karşılıklı konuşma becerileri için üçer kazanım bulunmaktadır. Gerek amaç gerek kazanım sayılarında konuşma becerisine daha fazla yer verildiği bunun personellerle iletişim kurmayı sağlamak adına yapıldığı ifade edilmektedir. Amaç ve kazanımların yanı sıra her beceri için dil bilgisi içerikleri bulunmaktadır. Çalışmada bankacılık örneği için hazırlanması gereken ders kitaplarında aranan nitelikler açıklanmış, iş İngilizcesi üzerine yapılan çalışmalardan hareketle 236 kelimeden oluşan Bankacılık Terimleri Sözlüğü hazırlanmıştır.

VI. Yabancılar Türkçe Öğretimi Bağlamında Program, Yöntem, Öğretim Materyali ve Değerlendirme Yöntemleri Sorunu: Belarus Örneği (2015)

Çalışma Belarus'ta 2012 yılı itibarıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan problemleri, programın amaç, içerik, değerlendirme vb. boyutlarıyla ele almak ve sorunlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi süreçleri bağlamında çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılmıştır. Bu süreçlerde görevlendirilen öğretim elamanları, Minsk Devlet Yabancı Diller Üniversitesinde gerçekleştirilen Türkçe dersleri ve eğitim sistemi hakkında bilgiler verilmiştir.

Belarus'ta Türkçe öğretiminin uzun süredir devam etmesine karşın Türkçenin öğretildiği üniversitelerin eğitim sistemi referans alınarak hazırlanmış bir yabancı dil olarak Türkçe öğretimi çatı programının olmadığı, Türkçe öğretiminin farklı öğreticilerin, bireysel yeterlikleri ve seçimleriyle yapıldığı, Türkiye'de alandaki ihtiyaca yönelik alan uzmanı yetiştirecek lisans programının eksikliği dile getirilmiştir. Belarus'ta görevlendirilen Türk öğreticilerin sistemli ve planlı bir eğitim programına katılmaları, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi hakkında yeterince fikir sahibi olmamaları, yaş, düzey ve ihtiyaca göre hazırlanmış materyallerin kalite ve miktar açılarından eksikliği, Türkçe öğretimi alanına yönelik ölçme değerlendirme ölçütlerinin gerektiği gibi ortaya konulmadığı, başlıca sorunlar olarak sayılmaktadır.

Çalışmada program için ihtiyaç analizi çalışmalarına bağlı üniversitelerin gereksinimlerine uygun programların çeşitli boyutlarıyla hazırlanması gerekli görülmektedir. Türkçe temel dil becerileri, ses bilgisi ve dil bilgisi derslerinde öğretilmesi amaçlanan içeriklere yönelik bir program taslağının, genel ve özel hedeflerin belirlenerek hazırlanması gerektiği ifade edilmiştir

ayrıca yöntem, öğretmen, materyal ve değerlendirme boyutlarına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

VII. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Bağlamında A1 Düzeyindeki Dil Becerileri Temelli Kazanımlar (2016)

OBM’de yer alan temel dil becerileri incelenerek yabancı dil öğretiminde temel düzey olan, öğretimde kritik önem ihtiva eden Giriş / Keşif (A1) seviyesinde kazanımların hazırlandığı bir program çalışmasıdır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin 1960’lı yıllardan günümüze kadar olan durumu anlatılmış söz konusu alanda yapılan çalışmalar ve çalışma yapan kuruluşlara değinilmiştir. OBM’nin amaçları ve içeriği hakkında bilgi verilmiş, metinde yer alan düzeyler tanımlanmış ve metnin işlevsel yapısı ortaya konulmuştur. Çalışmada YEE’nin hazırladığı taslak, model alınmıştır. Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri şeklinde sınıflandırılan programda OBM yeterlik tanımı verilmiş, kazanımlar, kapsam ve son olarak kısıtlamalara yer verilmiştir. Söz konusu programda yer alan kazanım ve becerilere ilişkin bilgilere Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11. *Giriş veya keşif düzeyi (A1) yeterlik ve kazanım dağılımı*

Dil Becerileri	ADÖÖÇM Yeterlik Tanımı	Kazanımlar
Dinleme	4	12
Okuma	4	11
Bir Konuşmaya Katılmak	4	12
Sözlü Olarak Kesintisiz Konuşmak	4	8
Yazma	4	14
Toplam	20	57

Tablo 11 incelendiğinde her bir beceri için OBM yeterlik tanımlarının dörder olarak eşit dağıldığı en çok kazanımın konuşma becerisine ayrıldığı görülmektedir. Yazma becerisine ait kazanım sayısının ikinci, dinleme becerisinin üçüncü ve en az kazanım sayısı ile okuma becerisinin son sırada aldığı görülmektedir. Taslak programda bazı yeterlik tanımları verilmiş ve bu tanımlara ilişkin kazanımlar sıralanmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde ortak bir program olmamasının öğretim faaliyetlerini nicelik ve nitelik olarak olumsuz etkilediği ifade edilmiş, OBM referans alınarak hazırlanan programların önemli olduğu belirtilmiştir. Giriş ya da Keşif Düzeyi (A1) düzeyinin dil öğretimi için temel oluşturması açısından önemli olduğu ifade edilmiş, çalışmadan hareketle bazı önerilere yer verilmiştir.

VIII. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İhmal Edilmiş İki Program: 1986 ve 2000 Programları (2016)

Şen (2016) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan araştırmalardan bahsettiği çalışmasında kimi araştırmalardaki tespitlerin uygun kimi tespitlerin eksikliklerinin olduğunu ifade etmiştir. Çalışmanın temel amacı, MEB’in 1986, 2000 yıllarında yayınladığı “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı” ve “Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Yabancı Dil Olarak

Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (6-11. Sınıflar)" hakkında araştırmacılara bilgi vermek, ihmal edilen programlar hakkında farkındalık oluşturmaya çalışmaktır.

Çalışmada, literatürde, yabancı dil olarak Türkçe öğretim programının olmadığı teamülünün tersine, programların birincisinin 1986'da MEB tarafından yayımlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı, ikincisinin 2000 yılında Yabancı Dil Olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı olduğu ifade edilmiştir. Programlar kıyaslandığında 2000 yılında yayımlanan programın 1986 programına göre daha detaylı ve planlı hazırlandığı, programların hedef kitlesinin Türkçeyi öğrenememiş yurt dışında yaşayan Türk çocukları ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yabancı çocuklar olduğu dile getirilmiştir.

IX. TÖMER Türkçe Öğretim Programları Okuma Kazanımlarının Bilişsel Stratejiler Açısından İncelenmesi (2019)

Çalışma yabancı dil olarak Türkçe öğretim programlarında bulunan okuma becerisi kazanımlarını yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelemek amacıyla yapılmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle görevli kurumlarda programların olmadığı, eğitim faaliyetlerinin genellikle ders kitaplarındaki metin ve etkinlikler aracılığıyla yapıldığı ifade edilmektedir. Bu durumun, alanda yaşanan büyük sorunlardan biri olduğu ve alanda görev yapan kurumların ortak program çerçevesinde çalışma yapmadıkları dile getirilmiştir.

Çalışmada Ankara TÖMER ve Gazi TÖMER programları kullanılmıştır. Her iki programda bulunan okuma kazanımları, Bloom Taksonomisinin bilişsel süreçleri dikkate alınarak ele alınmış programlardaki okuma bilişsel kazanımlarının süreç boyutuna dağılımı araştırılmıştır. Çalışma neticesinde Ankara TÖMER programında 89; Gazi TÖMER programında ise 97 okuma kazanımının olduğu tespit edilmiştir. Her iki programdaki okuma becerisi kazanımlarında, anlama bilişsel süreç basamağının daha fazla yer tuttuğu, hazırlanan programlarda üst düzey bilişsel beceri basamaklara uygun kazanımlara daha az yer verildiği belirtilmiştir. Her iki programın hazırlanma sürecinde başlangıç seviyesinden ileri seviyeye değin uygulama basamağına yeterince yer verilmediği, uygulama basamağına yönelik becerilerin Ankara TÖMER programında 1, Gazi TÖMER programında 4 okuma kazanımında yer aldığı tespit edilmiştir. Ankara TÖMER programında 6, Gazi TÖMER programında 3 kazanımın değerlendirme basamağını işaret ettiği, bu becerilere yönelik kazanım sayılarının az olması programlar açısından olumsuz bir durum olarak yorumlanmıştır.

X. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Odaklı Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğrenci Görüşleri (2019)

Çalışma yabancılara Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi için hazırlanan metin odaklı dil bilgisi öğretimi etkinlikleri ile ilgili öğrenci görüşlerini almak amacıyla yapılmıştır. Dil bilgisi yapılarını öğretmek amacıyla metinler üzerinden metin öncesi, esnası ve sonrası etkinlikler hazırlanmış, etkinlikler B1 hazırlık sınıfındaki 16 öğrenci üzerinden yürütülmüş ve görüşmeler yapılmıştır.

Metin odaklı dil bilgisi öğretimi öğrencilerce anlamlı, yararlı, keyifli ve daha akılda tutulabilir görülmüş, dil öğretiminin dil bilgisi olmadan tam olarak gerçekleşmeyeceği, iletişim becerilerinin gelişmeyeceği ifade edilmiştir.

XI. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı Üzerine Bir İnceleme (2020)

Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nı, içerik bakımından incelemek ve alanda yapılan başka çalışmalarla kıyaslamak için yapılan çalışmanın giriş bölümünde dil öğrenme gerekçelerine yer verilmiştir. Türkçenin yabancılara öğretim süreci, bu süreçte rol oynayan çeşitli kuruluşlar, OBM hakkında bilgi ve ortak bir programın yapılmasını gerekli kılan çalışmalardan örnekler verilmiştir. Programın yaklaşımı,

temel dayanakları, ölçme ve değerlendirme boyutu, kazanımları gibi konularda açıklamalara yer verilmiştir.

Programın, alanda onaylanan ilk program olduğu, birleştirici görev üstlendiği bu bağlamda yabancılara Türkçe öğretimi için önemli bir materyal olduğu ifade edilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kabul gören bir öğretim programından, standart bir Türkçe öğretim sürecinden bahsetmenin mümkün olduğu belirtilmiş daha önce yapılan program çalışmalarından bahsedilmiştir.

XII. “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı” Üzerine (2020)

Türkiye Maarif Vakfı tarafından yayınlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı’nı incelemek ve programı Türkçe eğitimi alanında akademik düzeyde çalışmalar yapanlara tanıtmak amacıyla yapılan çalışmada yabancı dil öğrenmenin sebepleri, önemi, dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmelerden bahsedilmiştir.

Programın amaçları, yapısı, ölçme ve değerlendirme boyutları, programda yer alan yöntem ve teknikler gibi konuları ele alan çalışma sekiz alt başlıkta ele alınmıştır. Programın Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde önemli faydalar sağlayacağı, Türkçe öğretimi çalışmalarına rehberlik yapacak özellikte olduğu ifade edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkçenin yurt içinde ve yurt dışında öğretim programlarının sayısında çalışmaların artarak devam ettiği görülmektedir. Türkiye’de program çalışmalarına baktığımızda, Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretilmesinde program sorunu ortaya çıkmaktadır. Türkçe öğreten kurumların kendi inisiyatifleriyle yapılan eğitim faaliyetlerinin sonuçları da farklılıklara ve bazı sorunlara sebep olmaktadır. “Gerek geliştirme aşaması gerekse de içeriği itibarıyla program niteliği göstermeyen bu dokümanların öğrencilere yol göstermek amaçlı kullanıldığı söylenebilir” (Biçer, 2020, s. 66).

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında akademide ve sahada görev yapan herkesin aynı masa etrafında buluşarak standart bir programın oluşturulması, bütün paydaşların görüşlerinin alınması gerekmektedir. “Kullanılacak ortak bir programla içerik, süre, eğitim ortamı, yöntem, ölçme ve değerlendirme konusunda varılacak standartlaşma Türkçenin öğretimiyle ilgili karmaşa ve sorunların önüne belli oranda geçecektir” (Biçer, 2019, s. 65). Türk insanının değerlerini, Türk kültürünü ve Türkiye’yi tanımak isteyen yabancılara Türkçenin öğretiminin daha profesyonel bir yaklaşımla alt yapısı oluşturulmalıdır (Göçer, 2018, s. 179). Günümüzde TÖMER’lerin kendilerince hazırladıkları programları uyguladıkları görülmekte, ana dili öğretiminde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de ortak bir program gerekmektedir (İşcan, 2020, s. 124). Devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde yüz yirmiden fazla TÖMER’in hedef kitle ve öğretim ortamı dikkate alınarak Türkçe öğretimine özel olarak hazırlanmış bir öğretim programının olmayışı, yabancılara Türkçe öğretimi alanının üzerine odaklanması ve çözmesi gereken en öncelikli problemidir (Memiş, 2021, s. 66-67).

Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanacak programların uzmanlar tarafından hazırlanması ve programların paket program hâline getirilmesi sağlanmalıdır (Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012). Günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin, eski yöntemler yerine modern yöntem ve tekniklerin kullanımına dayalı, uygun materyallerle zenginleştirilmiş öğretim ortamlarında gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Göçer ve Moğul, 2011).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin bazı dönemlerde kurumların kendi yöntemleriyle yaptığı görülmekteydi. Yapılan program çalışmaları bu boşluğu doldurmak için önemli görülmekte daha sonra yapılacak çalışmalar için örnek teşkil etmektedir. “1990 yılına kadarki yaklaşımlar yeterli değildi, bu programların hazırlanması için gereken altyapı bulunmadığından

programları geliştirecek kadrolar yetişmemiştir ve 2020’de dil öğretiminde yol haritası kabul edilebilecek öğretim programları geliştirilmiştir” (Köse ve Özsoy, 2020, s. 51). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için yeterli özellikte ihtiyaç analizleri alanda eksiklik, öğrencilerin ilgi ve beklentilerine beklentilerine, Türkçeyi kullanabilecekleri sosyal, ekonomik ve eğitimle ilgili alanlara yönelik Türkçe öğretim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Durmuş, 2013, s. 264).

İncelenen programlarda dil becerilerinin ve kazanımlarının, farklı dağılımlar gösterdiği görülmektedir. Bazı programlarda belli dil becerileri ön plana çıkarken bazı beceriler ihmal edilebilmektedir.

İncelenen programlar hazırlanırken Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni referans alınmış, çerçeve metin, programların dayandığı temel kaynak kabul edilmiştir. “Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde program geliştirme sürecinde en önemli dayanak noktalarından biri Ortak Çerçeve Metni, yabancılar için geliştirilecek bir dil eğitim programının sınırlarını belirlemek, konu ve etkinliklerine yol göstermek adına önemli bir yer tutmaktadır” (Durukan ve Maden, 2018, s. 509). Ortak Çerçeve Metni, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanının bilimsel olarak gelişmesiyle birlikte son derece önemsenmekte ve bu alanda temel başvuru kaynağı olarak görülmektedir (Kurudayıoğlu, 2020, s. 78).

Sonuç olarak yabancılar Türkçe öğretimi alanında hazırlanan çeşitli programların var olduğunu ve çalışmaların artarak devam ettiğini, söz konusu programların Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında standartlar oluşturmaya başladığını, yapılacak yeni program çalışmalarına katkılar sağlayacağını söylemek mümkündür.

Öneriler

- Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretimi alanı için hazırlanacak programlarda temel dil becerilerine yönelik kazanım, yönerge, uygulama vb. açılardan verilen önem eşit olmalı; becerilerden biri ön plana çıkarılırken diğer birinin ihmal edilmemesine dikkat edilmelidir.
- Türkçenin ikinci/yabancı dil olarak öğretiminde görev alan öğretmenlerin bu alanda yapılan programlar ve programlarla ilgili çalışmalar hakkında farkındalık kazanmalarını sağlayacak eğitimler düzenlenebilir.
- Alanda görev yapan öğretmenlerin görüşleri alınarak sürekli güncellenen programların tanıtılması, uygulanması, değerlendirilmesinde kurumlar arası etkileşim ve eşgüdüm sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Bakla, A. (2006). *A2 seviyesindeki öğrenciler için Avrupa dilleri ortak başvuru kaynağı odaklı Avrupa dil gelişim dosyasına bağlı olarak önerilmiş bir okuma müfredatı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, M. ve Melanlıoğlu, D. (2020). “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı” üzerine. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 173-198.
- Biçer, N. (2019). Öğrenen ihtiyaçlarının belirlenmesi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde program geliştirme. (Ed. Boylu, E. ve İltar, L.) *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi politika, program, yöntem ve öğretim* içinde (s. 63-85). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Biçer, N. (2020). Türkçe eğitiminde güncel durum. (Ed. Alyılmaz, C., Er, O. ve Çoban, İ.) *Türkçe eğitiminin güncel sorunları* içinde (s. 45-72). Ankara: Eğiten Kitap.
- Candaş Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 265-277.

- CEFR (2009). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni* (çev. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). Ankara: T. C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Dağdelen, D. (2015). *Yabancılar Türkçe öğretimi programının öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılar Türkçe öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Durukan, E. ve Maden, S. (2018). Yabancılar Türkçe öğretimi programı geliştirme. (Ed. Durmuş, M. ve Okur, A.) *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 507-522). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Er, O. ve Bozkırlı, K. Ç. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına ilgilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(1), 538-548.
- Er, O.; Biçer, N. ve Bozkırlı, K.Ç. (2012). Yabancılar Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(2), 51-69.
- Erdil, M. (2018). Türkiye Cumhuriyeti yükseköğretim kuruluna bağlı 209 üniversitede yabancılar Türkçe öğretimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 93-112.
- Eryaman, Y. ve Kana, F. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde program sorunu (Ed. Şahin, A.). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler* içinde (s. 207-226). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Göçer, A. (2018). Türkiye’de yabancılar Türkçe öğretimi (Ed. Durmuş, M. ve Okur, A.), *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 171-180). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Göçer, A. ve Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Turkish Studies*, 6(3), 797-810.
- Gültekin, İ. ve Balcı, M. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi siyaseti ve stratejileri (Ed. C. Yıldız, D. Melanlıoğlu, H. Develi, İ. Gültekin ve M. Balcı), *Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı I* içinde (43-133). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Gültekin, M. (2017). Program geliştirmeye ilişkin temel kavramlar (Ed. Oral, B. ve Yazar, T.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (s. 1-40). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Güzel, A. ve Barın, E. (2020). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi* (3. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- İşcan, A. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin sorunlarına ilişkin bir değerlendirme. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 5(1), 119-138.
- Kan, M.; Sülüsoğlu, B. ve Demirel, Ö. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı ile ilgili okutman ve öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 29-42.
- Kara, M. (2011). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılar A1-A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(3), 157-195.
- Kaya, M. ve Kardaş, M. N. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretim programı üzerine bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1- 20.
- Korkmaz, C. B. (2016). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni bağlamında A1 düzeyindeki dil becerileri temelli kazanımlar. *Turkish Studies*, 11(3), 1587-1614).
- Köse, D. ve Özsoy E. (2020). Türkiye’de yabancılar Türkçe öğretiminin otuz yılı: 1990-2020. *Turkophone*, 7(2), 27-54.

- Kurudayıoğlu, M. (2020). Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi (Ed. Karatay, H.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* içinde (s. 47-80). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- MEB (2006). *Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1-10. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2017). *Yabancı diller Türkçe A1 seviyesi kurs programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Memiş, M. (2021). *Yabancılarla Türkçe öğretiminin güncel sorunları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özçelik, D. A. (2014). *Eğitim programları ve öğretim (genel öğretim yöntemi)* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özdemir, O. (2012). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni B1 seviyesinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde uygulanması üzerine bir çalışma. *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 1-25.
- Phutkaradze, M. (2018). *Düzensiz göçmenlerin dil ihtiyaç analizi ve bir program önerisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Polat, Y.; Köse, D.; Peçenek, D. ve Durmuş, O. A. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe ilk kazanımlar için başvuru rehberi A1 öncesi*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü Yayınları.
- Sarıçoban, A.; Metin, E. ve Ayhan, E. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğretim programı geliştirme (Ed. Sarıçoban, A.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi metodolojisi* içinde (s. 118-156). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, A. ve Emre, K. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretim programları 2. Baskı. (Şahin, A.). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler* içinde (s. 223-280). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şen, Ü. (2010). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan çalışma ve uygulamalar. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(3), 239-253.
- Şen, Ü. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ihmal edilmiş iki program: 1986 ve 2000 programları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 545-558.
- Temizyürek, F.; Çangal, Ö. ve Yörüşün, S. (2015). Yabancılarla Türkçe öğretiminde iş Türkçesi öğretim programı, ders kitabı ve terimler sözlüğü denemesi: Bankacılık Örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(2), 87-111.
- TMV (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretim programı*. İstanbul: Bayem Ajans.
- TMV (2020). Türkiye Maarif Vakfı. <https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12> (Erişim Tarihi: 01.12.2020)
- TÖMER (2015). *Ankara Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Ulutaş, M. (2016). *Türkiye’de yükseköğrenim görececek yabancılar için özel amaçlı Türkçe öğretimine yönelik program geliştirme: bir model önerisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulutaş, M. ve Kara, M. (2019). TÖMER Türkçe öğretim programları okuma kazanımlarının bilişsel stratejiler açısından incelenmesi. *Journal of Language Education and Research*, 5(2), 232-250.
- Uysal, B. (2009) *Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğretimi programları ve örnek kitapların değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- YEE (2020). Yunus Emre Enstitüsü. <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu> (Erişim Tarihi: 18.12.2020)

- Yıldız, Ü. (2015). Yabancılar Türkçe öğretimi bağlamında program, yöntem, öğretim materyali ve değerlendirme yöntemleri sorunu: Belarus örneği. *International Journal of Language Academy*, 3(1), 94-112.
- Yılmaz, Ö. ve Dilidüzgün, Ş. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi öğretimi üzerine öğrenci görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 217-234.
- YTB (2020). Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2> (Erişim Tarihi: 10.11.2020).